

॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ दृष्टिं जीविकां प्रविशोध्य शुद्धां कृत्वा न्यायागतेन धनेन जीवन्नित्यर्थः ॥ १६ ॥ तस्येति तस्य गृहस्थस्य देहपरित्यागात्समाहितश्चेद्विदेहो जिमानत्यागात् असमाहितस्य मरणानंतरं दृष्टाः कामाः विषयाः हादांकारोस्वर्गो वा उपनिष्ठति कामाः अक्षया इति च्छेदं संधिरार्थः सर्वतोऽक्षिशिरोमुखा इत्यनेन कामानां किकराणां निववश्यत्वमुक्तं यत्र यच्च देशे काले वा योग्यमयोग्यं वा संकल्पयति तत्सर्वस्य उपनिष्ठतीत्यर्थः ॥ १७ ॥ ब्रह्मचारिणोऽपि कैवल्यमाह स्मरन्निति सर्वान्देवान्मन्त्रांश्च ॥ १८ ॥ दीक्षानियमविशेषस्वीकारः वेदवेदांतान् कृत्यं कर्तुं महं ध्यानयोगं ॥ १९ ॥ तद्विरोधेन शुश्रूषां च

अथात्र नारायणगीतमाहुर्महर्षस्तस्मात्तमहानुभावाः ॥ महार्थमयं ततपः प्रयुक्तं तदुच्यमानं हि मया निबोध ॥ १३ ॥ सत्याजं वचातिथिपूजनं च धर्मस्तथार्थश्च रतिः स्वदारैः ॥ निषेवितव्यानि सुखानि लोकेऽप्यस्मिन्परे चैव मतं ममैतत् ॥ १४ ॥ भरणं पुत्रदाराणां वेदानां धारणं तथा ॥ वसतामाश्रमं श्रेष्ठं वेदंति परमर्षयः ॥ १५ ॥ एवं हि यो ब्राह्मणो यज्ञशीलो गार्हस्थ्यमध्यावसते यथावत् ॥ गृहस्थवृत्तिं प्रविशोध्य सम्यग्भुज्यते ॥ १६ ॥ तस्य देहपरित्यागादिष्टाः कामाक्षयामताः ॥ आनंत्यायोपतिष्ठति सर्वतोऽक्षिशिरोमुखाः ॥ १७ ॥ स्मरन्नेको जपन्नेकः सर्वानेको युधिष्ठिर ॥ एकस्मिन्नेव चाचार्ये शुश्रूषर्मलपंकवान् ॥ १८ ॥ ब्रह्मचारी ब्रती नित्यं नित्यं दीक्षापरोवशी ॥ परिचार्यतया वेदं कृत्यं कुर्वन्वसेत्सदा ॥ १९ ॥ शुश्रूषां सततं कुर्वन्गुरोः संप्रणमेत च ॥ षट्कर्मसु निवृत्तश्च न प्रवृत्तश्च सर्वशः ॥ २० ॥ न चरत्यधिकारेण सेवेत द्विषतो न च ॥ एषोऽश्रमपदस्तात ब्रह्मचारिण इष्यते ॥ २१ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांतिपर्वणि राजधर्मानुशासनपर्वणि चतुराश्रमधर्मकथने एकषष्ठितमोऽध्यायः ॥ ६१ ॥ ॥ ६३ ॥ युधिष्ठिर उवाच शिवान्मुखान्महोदकानि हिंसां लोकां संमतान् ॥ ब्रूहि धर्मान् सुखोपायान्मद्विधानां सुखावहान् ॥ १ ॥ भीष्म उवाच ब्राह्मणस्य तु चत्वारस्त्वाश्रमा विहिताः प्रभो ॥ वर्णास्तान् नानुवर्तते त्रयो भारतसत्तम ॥ २ ॥ उक्तानि कर्माणि बहूनि राजन्स्वर्ग्याणि राजन्यपरायणानि ॥ नेमानि दृष्टान्तविधौ स्मृतानि क्षात्रे हि सर्वविहितं यथावत् ॥ ३ ॥ क्षात्राणि वैश्यानि च सेव्यमानाः शौद्राणिकर्माणि च ब्राह्मणः सन् ॥ अस्मिँहो केनैदितो मंदचेताः परे च लोके निरयं प्रयाति ॥ ४ ॥

कुर्वन्निवृत्तः निवृत्तिमान् ॥ २० ॥ अधिकारेण निग्रहानुग्रहेण ॥ २१ ॥ इति शांतिप० रा० नै० आ० एकषष्ठितमोऽध्यायः ॥ ६१ ॥ ॥ ६३ ॥ शिवानिति ॥ १ ॥ उक्तविशेषणविशिष्टा ब्राह्मणस्यैव धर्मा इत्याशयेनाह ब्राह्मणस्येति एतेन गृहस्थस्यापि ब्राह्मणस्य हिंसो धर्मः कामकारवर्णविधिचोदित इति दर्शितं वक्ष्यति च मोक्षधर्मेषु पशुयज्ञैः कथं हिंसादिशो यष्टुमर्हतीति त्रयो हि सापराः वर्णास्तान् नानुवर्तते ॥ २ ॥ नानुवर्तते इत्येतत्पंथयति उक्तानीत्यादिना राजन्यानां परायणा नियुद्धजयादीनि दृष्टान्तविधौ त्वया पृष्टस्य प्रतिवचनेन योग्यानि यतः क्षात्रे विहितं विधिप्रधानं प्रवृत्तिशास्त्रमिति यावत् तत्कथं निवृत्तिप्रधानं ब्राह्मणधर्मैः समत्वमेतीत्यर्थः ॥ ३ ॥ ४ ॥